

Prilagodbe bajki braće Grimm za slikovnice

Katalinić, Anita

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Rijeci, Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:189:671766>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-20**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Teacher Education - FTERI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI

Anita Katalinić

Prilagodbe bajki braće Grimm za slikovnice

ZAVRŠNI RAD

Rijeka, 2019.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI

Preddiplomski sveučilišni studij Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Prilagodbe bajki braće Grimm za slikovnice

ZAVRŠNI RAD

Predmet: Dječja književnost s medijskom kulturom

Mentor: doc. dr. sc. Maja Verdonik

Student: Anita Katalinić

Matični broj: 0299010879

U Rijeci, srpanj, 2019.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da sam završni rad izradila samostalno, uz preporuke i savjetovanje s mentoricom. U izradi rada pridržavala sam se Uputa za izradu završnog rada i poštivala odredbe Etičkog kodeksa za studente/studentice Sveučilišta u Rijeci o akademskom poštenju.

Vlastoručni potpis:

Ovaj rad posvećujem svojoj obitelji jer su uvijek bili uz mene i pružali mi podršku.

Zahvaljujem mentorici, doc. dr. sc. Maji Verdonik, koja mi je svojim savjetima, strpljivošću i razumijevanjem pomogla prilikom pisanja ovog završnog rada. Zahvaljujem se i svojim kolegicama, posebno Kris, Nataliji i Anamariji koje su me uvijek ohrabrivale i pružile veliku podršku tijekom dana provedenih na fakultetu.

SAŽETAK

Braća Grimm su jedni od najpoznatijih sakupljača narodnih bajki 19. stoljeća. Njihove bajke, posebice kroz suvremene slikovnice vrlo često predstavljaju prvi doticaj djece s njihovim djelima koja uveseljavaju njihova djetinjstva. U ovom radu analizirale su se slikovnice s bajkama braće Grimm, a to su: *Crvenkapica*, *Ivica i Marica*, *Pepeljuga*, *Snjeguljica* i *Vuk i sedam kozlića*. Navedene slikovnice su ilustrirali: Maša Kozjek, Patricio Alejandro Agüero Marino, Željka Mezić, Lucie Brunellière, Pika Vončina, Andrea Petrlik Huseinović, Claudio Cernuschi, Dubravka Kolanović i Svjetlan Junaković. Cilj analize u konačnici je bio odgovoriti na pitanje jesu li slikovnička izdanja odabranih bajki braće Grimm primjerena djeci rane i predškolske dobi kao uvod u čitanje cjelovitih tekstova u okviru školske lektire. Većina analiziranih slikovnica zbog male veličine slova i dugačkog teksta primjerenija je djeci osnovnoškolske dobi, ali se one mogu svejedno koristiti u radu s djecom rane i predškolske dobi kroz raznolike aktivnosti.

Ključne riječi: braća Grimm, bajka, slikovnica, djeca rane i predškolske dobi

SUMMARY

The Brothers Grimm are one of the most famous collectors of folk fairy tales of the 19th century. Their fairy tales, especially contemporary picture books, are often the first encounter with their work for children and it brings them joy in their childhood. In this paper, picture books with fairy tales of the Brothers Grimm were analyzed, and they are: *Little Red Riding Hood*, *Hansel and Grethel*, *Cinderella*, *Snow White* and *The Wolf and the Seven Young Goats*. This picture books were illustrated by: Maša Kozjek, Patricio Alejandro Agüero Marino, Željka Mezić, Lucie Brunellière, Pika Vončina, Andrea Petrlik Huseinović, Claudio Cernuschi, Dubravka Kolanović and Svjetlan Junaković. The aim of the analysis is to answer the question of whether the picture books of selected fairy tales of the Brothers Grimm are good examples for early and preschool children as an introduction to reading complete texts within the school textbook. Because of the small letter size and long text, most of the analyzed picture books are more appropriate for elementary school children, but they can still be used in working with children of early and preschool age through a variety of activities.

Key words: brothers Grimm, fairy tale, picture book, children of early and preschool age

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. BAJKA.....	2
2.1. Podjela bajki.....	3
2.2. Bajka i dijete.....	4
3. SLIKOVNICA.....	6
3.1. Funkcije slikovnice.....	7
3.2. Odnos slike i teksta u slikovnici.....	9
4. BRAĆA GRIMM.....	12
5. ANALIZA SLIKOVNICA S BAJKAMA BRAĆE GRIMM.....	14
5.1. Crvenkapica.....	14
5.2. Ivica i Marica.....	16
5.3. Pepeljuga.....	19
5.4. Snjeguljica.....	23
5.5. Vuk i sedam kozlića.....	27
6. PRIMJERENOST SLIKOVNICA S BAJKAMA BRAĆE GRIMM DJECI RANE I PREDŠKOLSKE DOBI.....	31
6.1. Važnost okruženja za poticanje čitanja.....	31
6.2. Slikovnice s bajkama braće Grimm u vrtiću.....	33
7. ZAKLJUČAK.....	35
8. LITERATURA.....	37

1. UVOD

Braća Grimm su jedni od najpoznatijih sakupljača narodnih bajki 19. stoljeća. Njihova imena se u suvremenoj hrvatskoj kulturi ponajprije vežu uz dječju književnost, a tek onda uz specijalizirane stručne i znanstvene kontekste te uz stvaranje i interpretaciju njemačke usmene tradicije. Danas se kao potvrda njihovih bajki kao autorskih tekstova nalazi u svakodnevnom iskustvu, u vlastitim sjećanjima te u samim dječjim iskazima. U 19. stoljeću priče i bajke braće Grimm objavljivane su kako bi hrvatske dječje čitatelje ponajprije zabavile, a uz to i poučile društveno poželjnim vrijednostima i oblicima ponašanja (Hameršak, 2012).

U današnje vrijeme postoje mnogobrojne interpretacije bajki braće Grimm za slikovnice. Braća Grimm su do danas ostala kao jedni od najvažnijih imena dječje književnosti te ih svi i djeca i odrasli poznaju te čitaju njihove bajke. Zbog tog razloga cilj ovog rada je bio analizirati slikovnička izdanja bajki braće Grimm i odgovoriti na pitanje jesu li slikovnička izdanja odabranih bajki braće Grimm primjerena djeci rane i predškolske dobi kao uvod u čitanje cjelovitih tekstova u okviru školske lektire. Tijekom pisanja ovog rada istraživala sam različitu literaturu i upoznala sam se sa životom i radom braće Grimm, različitim definicijama bajke i slikovnice te dobila bolji uvid u njihova značenja i ulogu u životu djece. Odabrala sam pet bajki te sam analizirala njihove interpretacije u slikovnicama po kriterijima s obzirom na fabule, likove, jezik i stil tekstova te ilustracije, odnosno u kojoj su mjeri tekstovi bajki prilagođavanjem za objavljivanje u slikovnicama promijenjeni te kakav je odnos tekstova u slikovnicama i ilustracija koje su uz njih objavljene. Bajke koje sam odabrala bile su: *Crvenkapica, Ivica i Marica, Pepeljuga, Snjeguljica i Vuk i sedam kozlića*.

Temu ovog rada sam odabrala jer su me bajke braće Grimm uvijek privlačile te sam ih rado čitala u djetinjstvu, ali i danas. Ove bajke pružaju mogućnost maštanja, ali i daju upozorenja i dobre pouke koje su korisne u stvarnom životu.

2. BAJKA

Bajka se kao naziv danas često upotrebljava, jedni ovim nazivom označavaju cijelo narodno prozno stvaralaštvo, a drugi samo veći (sve čudesno) ili manji dio (dio čudesnog). U umjetničkim djelima u kojima se element čudesnog javlja na bilo koji način, neki zovu bajka, dok neki kada je riječ o umjetničkim djelima ne vole taj izraz te se radije odlučuju za izraz priča. S druge strane, neki bajkama zovu samo pojedine umjetničke priče, a druge pričama ili posebnim, preciznijim imenima (Crnković, 1990). U suvremenoj književnosti se osim pojma bajka još koriste pojmovi: fantastična i suvremena priča/bajka (Pintarić, 1999).

„Bajka predstavlja jedan od najstarijih oblika usmenog narodnog stvaralaštva.“ (Težak, 1998: 5). Neovisno o vremenu postanka bajke stare i nekoliko tisuća godina i danas još uveseljavaju djecu te svojim napetim radnjama vežu pozornost djece u želji i iščekivanju sretnog završetka. U bajkama se prikazuje kako je svaka preobrazba moguća i da sve što postoji ima dušu. Kaže se da je bajka značila djetinjstvo u razvoju književnosti, a danas je ona lektira namijenjena djetinjstvu svakog čovjeka (Težak, 1998).

Bajke Herdera i braće Grimm podrazumijevamo kao „priču zasnovanu s pjesničkom fantazijom pogotovo s područja čarobnog svijeta, čudesnu priču neprikovanu za uvjete stvarnog života koju učenici i puk rado slušaju pa makar znadu da su zbivanja u njoj nevjerojatna“ (Bolta-Polivka prema Crnković, 1987: 10).

„Bajka je priča određene dužine koja uključuje slijed motiva ili epizoda.“ (S. Thompson prema Crnković, 1987: 10). U nestvarnom svijetu se odvija bez određenog mjesta i određenih karaktera, a puna je čudesnog. To je bezvremenska zemlja u kojoj se skromni junaci žene kraljevnama, ubijaju protivnike i nasljeđuju kraljevstva (S. Thompson prema Crnković, 1987).

Bajka pruža ublaženje svih pritisaka i nudi načine rješavanja problema koje obećavaju da će se naći „sretno“ rješenje. Ona se uvijek slušala i prepričavala s velikim

zanimanjem, ali samo, ako je zadovoljavala ljudske svjesne i podsvjesne potrebe (Bettelheim, 2000).

Svaka od navedenih definicija bajke se razlikuje na svoj način, ali svaka od njih nam zapravo daje jedan dio odgovora na pitanje: Što je bajka?. Može se zaključiti da je bajka slika moralnih ljudskih postupaka, u kojima se u početku događa zlo, odnosno nešto moćno i strašno, ali trudom i dobrom ta moć zla opada i jača se vjera da će dobro pobijediti te zbog toga dolazi do pobjede i nestanka zla. Bajke zapravo predstavljaju jedan čudesan i čaroban svijet u kojem se mogu događati razne situacije. Te situacije mogu uključivati dobro i zlo, nagradu (svakome prema zaslugama), pretvaranje (najčešće zle maćeha), tajne, čarobne predmete i riječi (primjer, čarobna svjetiljka i Sezame, otvori se!) te mnoge druge (Pintarić, 1999).

Sve ove teme i elementi koji se mogu pojaviti u bajci mogu pomoći djeci i svima onima koji ih čitaju da uvide kako se svaki trud i dobro isplati te kako je dobro biti uporan, ali uvijek treba ostati vjeran sebi kako bi uspio pobijediti sve prepreke i tako doći do sreće.

2.1. Podjela bajki

„Narodne priče i bajke jesu proizvod narodnoga djetinjstva, te kao takove imaju puno srodnosti i sličnosti s načinom mišljenja i u djetinjstvu pojedinca.“(Hamersak i Zima, 2015: 238).

Narodna bajka kao najbitnije odrednice posjeduje strogo određenu i lako prepoznatljivu strukturu, bitno je nizanje događaja i epizoda bez opisa, lica nisu detaljno opisana u psihičkim i fizičkom karakteristikama, sve se događa u neodređenu prostoru i vremenu te mnoge druge odrednice. Postupno će se navedene odrednice mijenjati kako bi se razvila umjetnička priča i uvodit će se opisi ambijenata, likova, prirode i duševnog stanja. Likovi će se karakterno izgrađivati, prikazivati kao zastupnici dobra i zla te će njihovi postupci biti motivirani i slično. Ukoliko se i u najmanjem dijelu preoblikuju elementi narodne bajke ona postaje umjetničkom bajkom (Crnković i Težak, 2002).

Narodna (klasična) bajka je doživjela brojne promjene u sudaru s civilizacijom. Pojavom braće Grimm narodna bajka je kao dječja priča doživjela svoj puni procvat. Na primjerima bajki Charlesa Perraulta ili braće Grimm možemo najbolje pratiti postupni prijelaz narodne bajke u tzv. umjetničku bajku. Charles Perrault i braća Grimm bi bajke obrađivali tako da bi izabrali onu najljepšu i najbolju varijantu od mnogobrojnih varijanata jedne bajke, ukoliko su im se činili uspješnijima, u nju bi ugradili i neke dijelove iz drugih varijanata. Na taj način su ih prilagođavali novom vremenu i novom jezičnom standardu, odnosno uz jezično i stilsko dotjerivanje (Težak, 1998).

Umjetničke bajke su tvorevine umjetnika, ali zadržavaju vidljivu vezu s narodnom bajkom. One imaju mnogo prototipova i obuhvaćaju veliko životno područje te u manjoj ili većoj mjeri čuvaju elemente, odnosno duh narodne bajke (Crnković i Težak, 2002). Točnije, unatoč promjenama koje umjetnici naprave izvornoj narodnoj bajci ona ostaje prepoznatljiva po svojoj izvornosti. Vanjski elementi nalikuju na, ali nisu isti kao narodne priče, nego su umjetnikove priče izgrađene na narodnim elementima. Promijenjeni su oni dijelovi gdje je prisutan pejzaž, izgradnja i produblјivanje kompleksnih likova i drugačija etičnost (Crnković, 1987).

Razlika između narodne i umjetničke bajke se još može razlikovati i u završetku same radnje. U narodnim bajkama se kao pravilo postavlja sretan završetak dok je kod umjetničke bajke odluka na djetetu, točnije u sretan završetak je uključena preporuka djeteta (recipijenta) i njegovo očekivanje (Crnković i Težak, 2002).

2.2. Bajka i dijete

„Bajku vrlo rano počinjemo pričati malom djetetu.“ (Težak, 1998: 5). Kada starije dijete prestane zanimati ta književna vrsta, mladi se čitatelj okrene u potpunosti tekstovima realističkog diskursa. U najranijoj dobi ono što dijete proživi u mašti, ostavit će snažne tragove u njegovu životu, odnosno tragovi bajke ostaju duboko urezani (Težak, 1998). „Susreti djeteta i bajke potvrđuju djetetovu nepomućenu sposobnost suosjećanja, čistoću misli, sposobnost razlučivanja dobra od zla“ (Visinko, 2005: 39). U djetinjstvu je susret djeteta s bajkom izrazito važan jer će se s vremenom

značenje bajki mijenjati. Točnije, za svakoga bajka ima osobito značenje koje se mijenja i proširuje u skladu s raznim životnim iskustvima (Visinko, 2005).

Bajka se smatra prvim domom emocionalne inteligencije, ona dijete uči pozitivnim osobinama (strpljenje, požrtvovnost), kako se nositi s negativnim osobinama poput pohlepe, laži i škrtosti te su primjer prvih spoznaja o strahu, ljubavi i osjećaju pobjede (Grgurević i Fabris, 2012).

Ukoliko se bajka bira u skladu s djetetovim uzrastom, strah od traume uzrokovane sadržajem bajke je nepotreban. Dijete će u bajci otkriti nazočnost zla, ali će pronaći i poruku da bude uporno i mudro te nadu da će na kraju dobro pobijediti. Nasilje i grubost mogu biti opasni kada ih dijete spozna iz svog okruženja. Zato je izrazito važno da se bajke u dječji život uvode pažljivo te da se biraju poželjni elementi i razmišlja o dobi djeteta prilikom odabira bajki te dijelova koji će se čitati djetetu (Grgurević i Fabris, 2012).

Bajka može utjecati na razna područja dječjeg razvoja. Tjelesni razvoj se može poticati kroz neku igru koja je nastala temom neke bajke, što će znatno utjecati i na motoriku. Djeca će kroz bajke učiti o izražavanju i prepoznavanju osjećaja te će kroz interpretaciju raznih uloga unaprjeđivati svoj socio-emocionalni razvoj. Učit će o pozitivnim vrijednostima kao što su ljubav, pravda, poštovanje te će tako unaprjeđivati svoj moralni razvoj. Djeca će razvijati maštu te će na kreativan način osmišljavati uloge, dijaloge i slično. Također, slušajući i čitajući bajke djeca će obogaćivati rječnik, navikavati se slušati duža dijela što će uvelike utjecati na razvoj pažnje i koncentracije.

3. SLIKOVNICA

U nastavku poglavlja će biti navedeno nekoliko definicija slikovnica kako bi se obuhvatilo pravo značenje slikovnice te koju ulogu ona ima u životu djeteta. Slikovnica je namijenjena malom djetetu, ona je prva knjiga koju dobiva u ruku. Upravo zbog toga u izučavanju dječje književnosti slikovnici bi se trebalo dati prvo mjesto (Crnković, 1990).

„Slikovnica, kao ‘prva djetetova knjiga’ (Šišnović, 2011 prema Stričević, 2006), svakodnevno uveseljava, odgaja i obrazuje veliki broj djece rane dobi olakšavajući im na taj način otkrivanje suvremenog svijeta.“ (Šišnović, 2011: 8). „Slikovnica je i tekst, ilustracije i cjelokupni dizajn, ona je proizvodni i komercijalni predmet, socijalni, kulturalni i povijesni dokument, i, naposljetku, djetetovo iskustvo. Kao umjetnički oblik ona podrazumijeva međuovisnost slika i riječi, na istovremenoj pozornici dvostranice, kao i dramu okretanja stranica“ (Narančić Kovač, 2011 prema Hamershak i Zima, 2015: 164). U navedenim definicijama slikovnice može se vidjeti da slikovnica za dijete predstavlja više od samog čitanja ili gledanja slika, ona je i obrazovno sredstvo koje je prvenstveno namijenjeno djetetu. Slikovnica će djetetu pružiti cjelovito iskustvo koje će poticati njegov socio-emocionalni, spoznajni, govorni i tjelesni razvoj. Međudjelovanje likovne i verbalne dimenzije zapravo čini značenje slikovnice. Slikovnica je kombinacija likovnog i književnog izraza, odnosno nije čista književna vrsta. Teško je odgovoriti što je u slikovnici bitnije, likovno ili književno, ali ono što je zapravo važno je da postoje slikovnice bez riječi ili s vrlo malo riječi, ali nema slikovnica bez slika (Crnković i Težak, 2002).

„Priča u slikovnici može biti ispričana i bez riječi, samo slikama.“ (Javor, 2000: 5). Najčešće se slikovnice i ilustrirane knjige stvaraju za djecu, ali dobnih granica nema jer u slikovnicama također, mogu uživati i odrasli. Osobi koja gleda i čita slikovnicu i ilustriranu knjigu, ona treba biti sadržajno zanimljiva, literarno vrijedna i likovno atraktivna (Javor, 2000). Kako je naglašeno slikovnica ne mora nužno biti namijenjena djeci, ona može biti i djelo koje će uveseljavati i odrasle. Nadalje, nije važno koliko

imaš godina nego odgovara li ti neke vrsta ili ne, odnosno smatra li osoba određeno djelo korisnim ili ne.

Slikovnica je skup malenih slika (minijature ili ilustracije). Vrijednost slikovnice se određuje prema njezinom temelju, točnije slici jer je ilustracija ta koja određuje samu slikovnicu i daje joj karakter (Hlevnjak, 2000). Ovim se definicijom naglašava vrijednost slike, odnosno same ilustracije jer kako je navedeno slikovnica samim nazivom u prvi plan stavlja sliku, ali je ona puno više od toga.

Razni autori su je definirali, ali ono što se može zaključiti je da slikovnica je više od samo slike. Iz prethodno navedenih definicija može se zaključiti da je slikovnica prva knjiga djeteta, ona za njega predstavlja otkrivanje novih svjetova, ali i bolje razumijevanje svoga stvarnog svijeta u kojem svakodnevno živi to će mu pružiti mogućnost razvijanja apstraktnog mišljenja te mu pružiti priliku za upoznavanjem pisane riječi te za povezivanje riječi sa slikom. Osim za dijete individualno, utjecat će i na socijalizaciju između djece te na odnos djeteta i odrasle osobe. Zajedničkim čitanjem i osmišljavanjem aktivnosti vezane uz radnju same slikovnice, odnosi će se sve više učvršćivati te će se na taj način djeca i odrasli emocionalno povezivati.

Slikovnica, ukoliko je pravilno napravljena predstavljat će skup odgojno-obrazovnih vrijednosti koje trebaju odgovarati jedne drugima kako bi bile pravi izazov i poticaj (Šišnović, 2011).

3.1. Funkcije slikovnice

Slikovnica ima nekoliko funkcija koje odgovaraju potrebama djece rane i predškolske dobi: informacijsko-odgojna funkcija, spoznajna funkcija, iskustvena funkcija, estetska funkcija i zabavna funkcija. Informacijsko-odgojna uloga omogućuje djetetu da dobije odgovore na mnoga pitanja i probleme, postupno će naučiti da je knjiga izvor znanja te će razvijati svoje mišljenje (analiza, sinteza, usporedba, uopćavanje i apstrakciju). Spoznajna uloga omogućuje djetetu da provjerava svoje spoznaje i znanja o stvarima, odnosima i pojavama te tako bolje upoznaje sebe. Iskustvena funkcija omogućuje djetetu socijalizaciju s drugima i čitajući s drugima razmjenjuje znanja i iskustva. Estetska funkcija potiče djetetov osjećaj za lijepo te će izazvati emocije u

djetetu kada ono vidi lijepu knjigu što će utjecati na razvoj ukusa kod djeteta. Zabavna funkcija omogućuje djetetu da se igra i zabavlja sa slikovnicom jer djeca uče kroz igru (Čačko, 2000).

Autorica Šišnović (2011) je navela nešto drugačiju podjelu, točnije umjesto informacijsko-odgojne funkcije navodi društvenu funkciju. Društvena uloga će kod djece poticati razvoj pozitivnih vrijednosti (otvorenost, povjerenje, odgovornost i mnoge druge) te ove vrijednosti omogućuju razvoj kvalitetnih međuljudskih odnosa, suradnju i multikulturalnost te razvijanje svijesti na svjetskoj razini (Šišnović, 2011).

„Dijete je osnovna svrha postojanja slikovnice. Njemu je potrebna slikovnica koja će biti u skladu s njegovim potrebama i iskustvom, pratiti i podupirati njegov razvoj, odgovoriti na njegove trenutne, ali i specifične potrebe i interese.“ (Martinović i Stričević, 2011: 58). Kao što se može vidjeti i iz navedenog citata, slikovnice postoje zbog djece, one su te koje trebaju pratiti razvoj djece te biti prisutne kroz njihovo djetinjstvo kako bi djeci pružale mogućnost odlaska u svijet mašte. Također, kako bi pratili njihove interese i omogućile bolje razumijevanje stvarnog života.

Zapravo slikovnica pripada djetinjstvu i također, se može shvaćati i kao igračka od koje će djeca moći imati koristi i izrazito je važno da svaka slikovnica zadovoljava funkcije koje su potrebne djetetu za njegov razvoj. Osim prethodno navedenih funkcija, slikovnica treba biti i poveznica između djetinjstva i pedagogije. Slikovnica često ostaje nedovoljno istražena jer odrasli često nisu dobro upoznati s karakteristikama i ulogom slikovnice u životu djeteta. Zbog toga često njezina odgojno-obrazovna vrijednost ostaje nedovoljno iskorištena u radu s djecom rane dobi i predškolske dobi (Šišnović, 2011).

Svi odgojno-obrazovni djelatnici bi trebali koristiti slikovnice u radu s djecom, ali prvo bi trebali dobro proučiti sve vrijednosti, funkcije i mogućnosti koje pruža slikovnica djeci te će je tek tada moći dobro i korisno iskoristiti u svome radu.

3.2. Odnos slike i teksta u slikovnici

Slikovnica je zapravo spoj slike i teksta (riječi), ona će svojim slikama potaknuti dječju kreativnost, točnije likovno izražavanje (stvaralaštvo). Ilustracijama u slikovnicama koje trebaju biti estetski privlačne trebaju djeci zapravo pričati samu priču radnje kako bi im olakšali razumijevanje samog sadržaja slikovnice.

U slikovnici je zapravo likovno važnije od tekstualnog te je važno naglasiti da su slikovnice umjetnički najvrjednije, ako se u jednoj osobi nalazi i slikar i pjesnik koji će uspješno ostvariti svoj jedinstveni izraz (Crnković, 1990). „Slikovnica prvim slikama utječe na stjecanje informacija o bojama, veličinama, skladu, o umjetnosti“ (Šišnović, 2011: 9).

„Ilustraciju treba vrednovati i kao sredstvo koje potiče i produbljuje dječji smisao za estetiku te pridonosi razvoju dječjeg likovnog stvaralaštva.“ (Balić-Šimrak i Narančić Kovač, 2011: 10). Također, malo dijete će je ukoliko mu je slikovnica estetski privlačna s velikim zanimanjem pregledavati, neovisno o tome zna li čitati. Ono će preko ilustracija, točnije, na temelju onoga što vidi zamišljati i prepričavati viđeno (Balić-Šimrak i Narančić Kovač, 2011). Materijalom, fontom, opremom i sadržajem slikovnica koja je prva knjiga djeteta treba biti prilagođena djeci rane i predškolske dobi. U cilju je osigurati zdravlje i tjelesnu sigurnost djece kao i zadovoljavanje razvojnih potreba. Kako bi se to osiguralo slikovnica za djecu rane dobi treba biti od čvrstog materijala, bez oštih rubova ili od mekanog, ali savitljivog materijala te one koje su spojenih stranica u obliku harmonike. Također, može biti uvezana, sastavljena u maštovite oblike i nadopunjene zvučnim elementima. Veličina slikovnice treba biti usklađena veličini ruke i vidnog polja djeteta, u skladu s time preporučene dimenzije slikovnice su 15x20 cm ili 20x20 cm (Šišnović, 2011).

Ilustracije za mlađu djecu trebaju sadržavati manje detalja kako ne bi davale pogrešnu sliku i odvlačile pažnju o pojmovima u slikovnici. S druge strane ilustracije namijenjene djeci starije dobi trebaju biti bogatije i složenije (Šišnović, 2011). Slikovnice namijenjene najmlađoj djeci trebaju sadržavati tekst s krupnijim slovima koja su po obliku veća i jednostavna. Rastom djece će se i dimenzija slova mijenjati,

odnosno slova u tekstu će se smanjivati do normalne veličine. Tekst u slikovnici treba biti jezično čist i ispravan te jednostavan. Također, treba biti pisan pravilnim i jasnim jezikom, zanimljiv i smislen, duhovit i maštovit kako bi se najbolje prilagodio djetetovoj sposobnosti razumijevanja (Šišnović, 2011).

Ilustracija je ona koja privlači samog čitatelja (dijete), njima će ilustrator navoditi čitatelja da čita između redaka te će ga asociirati na stvaranje drugačijih i novih slika. Slika se brže i lakše čita jer se odmah vidi te zbog toga ima prednost ispred riječi. Oprema, prijelom i svi grafički efekti imaju posebnu ulogu u usklađivanju ilustracije i teksta. Autor slikovnice ima važan zadatak, a to je da nađe pravu mjeru odnosa između ilustracije i teksta. Često prijelom i oprema rade štetu knjizi te samo će onaj autor koji radi prijelom knjige uvažiti ilustraciju kao ravnopravnog partnera tekstu čime će nastati istinsko djelo. Slikovnice, odnosno knjige za djecu se na prosuđuju samo prema „književnoj“ vrijednosti, nego se na nju treba gledati kao na cjelinu u kojoj ilustracija djeluje zajedno s tekстом (Crnković, 1990).

Kako bi slikovnica bila kvalitetna djetetu se trebaju nuditi one slikovnice koje sadrže vrijedne likovne ilustracije koje su stilski pročišćene, imaju harmoniju, ritam boja te jedinstvenu kompoziciju. Navedena obilježja trebaju djetetu omogućiti vizualno istraživanje detalja i pronalazak skrivenih poruka kao i voditi dijete kroz radnju same slikovnice. Čimbenici koji će odrediti razinu kvalitete ilustracije su ravnoteža između sadržaja i forme ilustracije kao i izraz likovnog stvaratelja koji je jedinstven. Nadalje, za djecu rane i predškolske dobi preporučaju se ilustracije koje su inspirativne, bogate doživljaj priče te koje će potaknuti dječju imaginaciju i stvaralaštvo. Iznimno je vrijedno koristiti slikovnicu u radu i to ne samo u svrhu likovnog i književnog odgoja, nego ona služi i kao primjer odgoja koji se temelji na umjetnosti, potiče kreativnost te tako utječe na kvalitetu življenja djeteta u raznim aspektima (Balić-Šimrak i Narančić Kovač, 2011).

Zbog prethodno navedenih karakteristika koje bi slikovnica za djecu određene dobi trebala sadržavati potrebno je da odrasli dobro biraju slikovnice s obzirom na ciljanu dob djece. Također, će na taj način omogućiti djetetu lakše razumijevanje sadržaja slikovnice, ako je ona oblikom, materijalom, ilustracijama i tekстом primjerena

njegovom uzrastu. Slikovnica će biti najkvalitetnija ukoliko su ilustracije i tekst u stalnoj interakciji, odnosno da tekst priča ilustraciju i da ilustracija priča tekst. Najbolje bi bilo kada bi autor teksta i ilustrator bili ista osoba ili dvije različite osobe, ali koje imaju dobru suradnju. Stvaratelj/i slikovnica trebaju biti jedno kako bi se stvorila kvalitetna slikovnica koja će djeci pružiti cjelovito iskustvo tijekom čitanja i interpretacije slikovnice i u daljnjim aktivnostima povezanim sa slikovnicom.

4. BRAĆA GRIMM

Jacob Ludwig Carl Grimm rođen je 4. siječnja 1785. godine, a Wilhelm Carl Grimm 1786. godine, u gradiću Hanau, u blizini Frankfurta. Braća Grimm su bili bliski te mlađi Wilhelm slijedi svog starijeg brata Jacoba u Marburg gdje također, počinje studirati pravo. U studentskim danima su čitali narodne priče, posebno ih je oduševila zbirka narodnih pjesama Clemensa Brentana i Achima von Arnima *Dječakov čarobni rog*. U to se doba narodne priče još nisu zapisivale, nego su se prenosile s koljena na koljeno (s roditelja na djecu) usmenom predajom. Braću Grimm su zanimale one priče koje su bile vezane uz njemačku kulturu i povijest. U svom oduševljenju prema kulturi njemačkog naroda, su počeli sakupljati narodne priče i zapisivati ih (Grimm, 2012). Pojava zbirke priča braće Grimm pod naslovom *Kinder und Hausmärchen, Priče za djecu i dom* (1812.) je važan događaj za svjetsku dječju literaturu. U romantizmu njemačke književnosti značajno mjesto zauzima bajka i njezini pisci filolozi Jacob Grimm i Wilhelm Grimm. Oni su sakupljali narodne priče potaknuti općim romantičnim raspoloženjem prave zaljubljenosti u folklor (Crnković i Težak, 2002). Braća Grimm su i utemeljitelji znanstvene germanistike i Njemačkog rječnika (Deutsches Wörterbuch). Bili su i sveučilišni profesori u Göttingenu i Berlinu (Pintarić, 1999). Godine 1814. izdali su i drugi dio zbirke, a nešto poslije (1816. – 1818.) zbirku njemačkih predaja pod naslovom *Deutsche Sagen (Njemačke predaje)*. Skupili su i objavili velik broj bajki i drugih vrsta narodnih priča. Najpoznatije su: *Vuk i sedam jarića, Ivica i Marica, Pepeljuga, Crvenkapica, Trnoružica, Snjeguljica, Cvilidreta, Zlatna guska, Palčić*. Nitko od pojave Perraultovih priča nije postigao takav uspjeh kao braća Grimm pa se sve do danas, gotovo svuda u svijetu glavne dječje priče daju djeci u obliku kako su ih zapisivali Charles Perrault i braća Grimm (Crnković i Težak, 2002). Braća Grimm su obrađivali bajke tako da su prvo od mnogih varijanata izabrali najbolju, zatim su uspjelija mjesta iz pojedinih varijanata premještali u onu izabranu, izbacivali su grubosti i pretjerana ponavljanja, a na kraju ju je jedan od njih, Wilhelm, stilski i jezično dotjerao. Njihove su bajke na sretnoj granici između čiste narodne bajke i prave umjetničke bajke te sadrže u pročišćenoj verziji velik dio najljepših motiva svih bajki raznih naroda (Crnković i Težak, 2002).

Podjela Grimmovih priča u četiri grupe:

„I. Priče u kojima prevladavaju fantastični elementi (bajke):

a) najpoznatije dječje bajke u Grimmovoj verziji (Vuk i sedam kozlića, Ivica i Marica, Pepeljuga, Crvenkapica, Trnoružica, Snjeguljica);

b) bajke s motivom pretvorbe čovjeka u životinju i obratno (Snjeguljica i ružica, Čarobno zelje, Žablji kralj ili Željezni Heinrich, Sedam gavrana, Bijela i crna zaručnica);

c) bajke o nagrađenoj vjernosti i ustrajnosti i o nagradi za dobra djela i pomoć bližnjemu (Vjerni Johann, Gospođa Hole, Jednooka, Dvooka i Trooka, Zvezdani taliri, Dvanaest lovaca, Dva putnika);

d) bajke o patuljcima i sličnim bićima (Tri patuljka u šumi, Cvilidreta);

e) ostale bajke (Zlatna guska, Vrijeme života, Šest pomagača itd.)

II. Priče u kojima prevladavaju realistički, često groteskni, a katkada i nonsensni elementi (O mudrom krojaču, Tri lijenčine, Tri prelje, Djed i unuča, Tri brata, Lijeni Hinko, Dimitarske laži, Priča o zemlji lijenčina, Dvanaest lijenih sluga, Sedmorica Švaba, Dobra trgovina, Mudra seljačka djevojka i sl.).

III. Priče u kojima su glavni junaci životinje (Lisica i mačka, Stari Sultan, Vuk i lisica itd.)

IV. Priče s religioznim motivima (legende) (Marijino dijete, Siromašni i bogati).“
(Crnković, 1990: 34)

5. ANALIZA SLIKOVNICA S BAJKAMA BRAĆE GRIMM

Slikovnice koje će se analizirati u nastavku ovog rada se s obzirom na fabulu i likove uspoređuje s knjigom bajki braće Grimm pod nazivom *Bajke* (2012). Kratki sadržaji bajki će biti detaljnije opisani kako bi prikaz analize slikovnica bio jasniji. Zato što se u ovom radu analiziraju promjene fabula i likovi iz originalnih bajki s obzirom na interpretacije u slikovnicama.

5.1. Crvenkapica

Crvenkapica je priča o jednoj djevojčici koja je nosila crvenu kapicu te su je zbog toga nazvali Crvenkapicom. Jednog dana ju je majka poslala u posjet bolesnoj baki te ju je majka upozorila da ne skreće s puta. Baka je stanovala u šumi te je Crvenkapica na putu do bakine kuće sreća vuka. Crvenkapica je vuku rekla da ide u posjet baki, a vuk je planirao pojesti Crvenkapicu i njezinu baku. Vuk joj je predložio da ubere baki cvijeće, dok je Crvenkapica brala cvijeće, vuk je požurio prema bakinoj kući. Pojeo je baku, obukao se u njezinu odjeću i legao u krevet. Kada je Crvenkapica stigla kod bake primijetila je da nešto nije u redu s bakom te se vuk brzo ustao i pojeo Crvenkapicu. Kada je lovac čuo čudan zvuk iz bakine kuće odlučio je provjeriti je li sve u redu s bakom. U kući je otkrio vuka kako spava u krevetu te mu je rasporio trbuh i tako spasio baku i Crvenkapicu (Grimm, 2012).

Za analizu sam odabrala slikovnice koje su ilustrirali Pika Vončina (2004) i Andrea Petrlik Huseinović (2012).

Slikovnica koju je ilustrirala Pika Vončina ima mekani uvez na kojem prevladava crvena boja i tanke listove. Na naslovnici je slika jedne od ilustracija koja je prikazana na početku radnje slikovnice. Ona prikazuje Crvenkapicu kako sjedi na klupi i kako je odmotala poklon svoje bake u kojem se nalazi crvena kapica. Na stražnjem dijelu uveza je prikazana slika zamotanog poklona u kojem se nalazi crvena kapica koja je također jedna od ilustracija iz slikovnice. Ilustracije su različite od stranice do stranice, točnije na nekim stranicama su ilustracije i tekst proporcionalni (pola stranice teksta, pola slike), a na nekima je na jednoj stranici tekst, a na drugoj ilustracija. Ilustracije su

prikazane s raznolikim bojama, ali često prevladava zelena boja. Likovi su jasno prikazani, Crvenkapica ima crvenu kapu, umjesto crvene „kapuljače“ kako je obično prikazana. Lik vuka je prikazan kao čovjek jer stoji na dvije noge te nosi hlače.

Tekst koji se nalazi u slikovnici je pisan jednostavnim jezikom i malim tiskanim slovima, ali su u većem fontu pa se mogu čitati. Ilustracije djelomično prikazuju tekst koji se uz njih nalazi. Primjerice, tekst opisuje kako Crvenkapica nosi baki koja je bolesna i slaba košaricu s kolačima i vinom te kako majka upozorava Crvenkapicu da ne skreće s puta, da pazi da ne padne i ne razbije bocu i da poželi baki dobro jutro i da ne zaviruje po bakinoj sobi. Nadalje, Crvenkapica je obećala majci da će učiniti sve kako joj je rekla još se opisuje kako je bakina kuća u šumi. Iznad prethodno navedenog opisa teksta se nalazi ilustracija koja prikazuje četiri ptice na bijeloj podlozi, a na sljedećoj stranici (desno) se nalazi ilustracija koja prikazuje Crvenkapicu kako drži košaru u ruci i nalazi se na putu ispred svoje kuće. Iz toga se može zaključiti da se iz ilustracije može vidjeti samo dio opisa teksta. S obzirom na veličinu slova i količinu teksta slikovnica je primjerenija djeci starije vrtićke dobi te se može koristiti i u mlađim razredima osnovne škole.

U knjizi *Bajke* fabula bajke Crvenkapica je jednaka kao i u slikovnici, točnije nema mnogo izmjena te se likovi ponavljaju. Na kraju izvorne bajke se pripovijeda da je Crvenkapicu opet presreo neki drugi vuk kada je nosila baki pecivo, ali je bila opreznija i nije se dala smesti. Kada je došla kod bake ispričala joj je što se dogodilo te su se zaključale vrata kako vuk ne bi mogao ući unutra. Zatim je baka rekla Crvenkapici da stavi veliku kantu u kojoj je jučer kuhala kobasice u korito. Vuk koji je bio na krovu kuće je osjeti miris kobasica, naginjao se te je upao u lonac i utopio se. Ovaj dio se ne spominje u slikovnici.

Slikovnica koju je ilustrirala Andrea Petrlik Huseinović¹ ima mekani uvez na kojem prevladava zelena boja i ima mekane listove. Na naslovnici je slika Crvenkapice koja se nalazi u šumi i vuka koji se skriva iza stabla, a na stražnjoj strani uveza je prikazana samo Crvenkapica. Ilustracije se na nekim stranicama prikazuju preko dvije stranice,

¹ Andrea Petrlik Huseinović (rođena 1966.) diplomirala je grafiku na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu. Ona se bavi ilustriranjem i pisanjem. Pribavljeno 3.6.2019. sa <http://www.hdkdm-klubprvihpisaca.hr/andrea-petrlik/>

točnije jedna slika je preko obje stranice, a na nekim svaka stranica ima po jednu ilustraciju. U slikovnici ima jako malo teksta te je zbog toga veći naglasak na ilustracijama. One prate radnju teksta te su pune veselih i raznolikih boja. Tekst u slikovnici je pisan jednostavnim jezikom i malim tiskanim slovima, slova su premala te bi više odgovaralo da je pisan velikim tiskanim slovima u većem fontu.

Fabula ove slikovnice se jako razlikuje s obzirom na fabulu iz knjige *Bajke*. Opseg teksta i informacija koje daje je promijenjen u slikovnici. U slikovnice nije napisano kako je Crvenkapica dobila svoju crvenu kapicu, upozorenje majke, susret Crvenkapice i vuka u šumi, branje cvijeća, lik lovca. U slikovnici je radnja malo izmijenjena jer vuk nije uspio pojesti Crvenkapicu, nego ga je ona udarila i od udarca se zakašljao i tako izbacio baku. Na kraju je vuku bilo žao te je obećao kako to više neće raditi te vuk luta šumom razmišljajući: „Pojesti ili ne pojesti nekoga!“ (Grimm, 2012). S obzirom na količinu teksta slikovnica je namijenjena djeci ranije dobi. Zbog toga što je radnja skraćena i pojednostavljena tako da je djeca rane dobi mogu bolje razumjeti.

Slikovnica s ilustracijama Pike Vončine je primjerenija djeci vrtićke dobi jer je bolja interpretacija cjelovitog teksta originalne bajke *Crvenkapica*. Zbog toga je primjerenija kao uvod u čitanje za školsku lektiru. Osim toga radnja je ista kao i u knjizi *Bajke*, dok se druga slikovnica znatno razlikuje s obzirom na radnju bajke *Crvenkapica*. Ilustracijama je privlačnija slikovnica s ilustracijama Andree Petrlik Huseinović jer one ispunjavaju cijele stranice te su oslikane s raznolikim bojama, čime će privući djecu. Obzirom na dob djece slikovnica s ilustracijama Pike Vončine je primjerenija djeci starije vrtićke dobi te se može koristiti i u mlađim razredima osnovne škole, a druga slikovnica je primjerenija djeci rane dobi.

5.2. Ivica i Marica

Ivica i Marica je priča o bratu i sestri koji su živjeli s ocem koji je bio siromašni drvosječa i njegovom ženom. Otac je bio zabrinut jer nije znao kako prehraniti obitelj pa mu je žena predložila da djecu odvedu duboko u šumu te da ih tamo ostave. On se nije s tim složio jer nije imao srca ostaviti svoju djecu samu u šumi. Žena je bila uporna

dok otac nije pristao. Djeca su čula njihov razgovor i kada su otac i maćeha zaspali, Ivica se iskrao iz kuće kako bi skupio kamenje koje je svjetlucalo na mjesecini i stavio ih je u džep svog kaputa. Idući dan je maćeha rano probudila djecu i rekla je da idu u šumu po drva. Ivica je imao pun džep kamenja te je se putem po šumi bacao kamenje. U šumi su skupili drva i zapalili vatru, maćeha im je zatim rekla da se sad odmore uz vatru, kada su se probudili bila je noć. Cijelu noć su hodali prateći kamenčiće koji su svjetlucali na mjesecini i u zoru su stigli pred kuću, što se nije svidjelo njihovoj maćehi. Nakon nekog vremena je opet zavladao glad i maćeha je bila još odlučnija da se riješi djece te je opet nagovarala oca da se riješi djece. Ivica je htio izaći kako bi opet skupio kamenja, ali je maćeha zaključala vrata. Prije odlaska u šumu maćeha je svakome dala po komadić kruha, Ivica je taj komadić kruha bacao cijelim putem kako bi se znali vratiti kući. Djeca su u šumi zaspala uz naloženu vatru, a kada su se probudila i željela opet vratiti kući shvatili su da tragova kruha nema jer su ih vjerojatno gladne ptice pojele. Sada se više nisu znali vratiti kući pa su bili prestrašeni. Hodali su dugo, a kada su opazili bijelu ptičicu odlučili su je pratiti i tako su došli do kuće koja je bila napravljena od kruha i kolača. Počeli su gristi kuću i odjednom je iz kuće izašla starica koja ih je pozvala unutra. Nahrani ih je i poslala na spavanje kako bi se odmorili. Starica je zapravo bila zla vještica koja jede djecu. Idućeg dana je zgrabila ivicu i zaključala ga, a Marici je naredila da skuha bratu nešto dobro kako bi se udebljao da ga vještica može bolje pojesti. Marica je zaplakala, ali je morala slušati vješticu, vrijeme je prolazilo, Marica je svaki dan kuhala, prala i nosila bratu hranu. Vještica je svaki dan opipavala Ivici prst kako bi provjerila da li se udebljao, ali bi Ivica pružao vještici košćicu jer je vještica bila stara pa nije dobro vidjela. Kako je prošlo četiri tjedna, vještica je bila ljuta i odlučila da neće više čekati te je naredila Marici da ugrije vodu kako bi mogla skuhati Ivicu. Prvo je odlučila speći kruh pa je vještica naredila Marici da provjeri da li se pećnica zagrijala. Vještica je zapravo željela Maricu gurnuti u pećnicu, ali je Marica primijetila što vještica smjera. Kada se vještica sagnula kako bi provjerila pećnicu, Marica gurnula ju je gurnula i tako je vještica umrla. Zatim je išla osloboditi brata, prije odlaska našli su u kući blago te su ponijeli koliko su mogli i tako su krenuli na put kući. Hodajući prema kući naišli su na velike vode i nisu znali kako da ju prijeđu pa su zamolili bijelu patku da ih prenese. Napokon su našli svoju

kuću i otac ih je veselo dočekaao, u međuvremenu je maćeha umrla. Tako su zajedno živjeli u veselju i radosti (Grimm, 2012).

Za analizu sam odabrala slikovnice koje su ilustrirali Svjetlan Junaković (1997) i Željka Mezić (2010).

Slikovnica koju je ilustrirao Svjetlan Junaković ² ima tvrdi uvez i tvrde listove. Na naslovnici je prikazan dio kućice koja je napravljena od kolača i kruha, iza vrata se skriva vještica pored koje je crna mačka te ju Ivica i Marica uplašeno gledaju. Ta se slika proteže preko obje strane uveza. Ilustracije su u slikovnici prikazane preko obje stranice, točnije jedna ilustracija (slika) se proteže preko obje stranice, dok se tekst nalazi na samo jednoj stranici. Iz toga se može zaključiti da u ovoj slikovnici prevladavaju ilustracije te da odnos slike i teksta nije proporcionalan.

Tekst koji se nalazi u slikovnici je jednostavan i jasan te je pisan velikim tiskanim slovima. Ilustracije djelomično prikazuju radnju teksta. „Spustila se noć, a roditelji se još nisu vratili. Marica je zaplakala. Ivica je rekao: Ne plači, sestrice. Kad izađe Mjesec, vidjet će se mrvice koje sam bacao, pa ćemo se moći vratiti kući. Mjesec je izašao, no mrvice nisu vidjeli. Pozobale su ih ptice.“ (Grimm, 1997). Uz navedeni tekst je ilustracija na kojoj se vide Ivica i Marica kako naslonjeni na stablo spavaju u mračnoj šumi. Veličinom slova, opsegom teksta i ilustracijama ova je slikovnica primjerena djeci vrtićke dobi.

U knjizi *Bajke* fabula bajke *Ivica i Marica* se razlikuje od one iz slikovnice. U slikovnici se neki dijelovi iz cijele bajke ne spominju. Očeva žena je prikazana kao njihova prava majka, a ne maćeha jer se u tekstu oslovljava s „majka“, ne spominje se kada su ih roditelji prvi put ostavili, odnosno kada je Ivica bacao svjetleće kamenje po putu i na kraju se ne spominje da je očeva žena umrla. Iako ima manjih promjena u radnji slikovnice smatram da je prikladna kao uvod u čitanje lektire u osnovnoj školi jer se najvažniji dijelovi za razumijevanje fabule spominju u slikovnici.

² Svjetlan Junaković (rođen 1961.) diplomirao je kiparstvo 1985. na Accademia di Belle Arti di Brera u Milanu. On predaje ilustraciju na internacionalnoj ljetnoj školi u Sarnedeu (Treviso, Italija) i na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu. Pribavljeno 03.06.2019. sa <http://www.mala-scena.hr/home/biografije/s/svjetlan-junakovic.aspx>.

Slikovnica koju je ilustrirala Željka Mezić ima tvrdi uvez i mekane listove. Na naslovnici su prikazani Ivica i Marica kako hodaju šumom, a na stražnjoj strani sjede u šumi uz vatru. Ilustracije su prikazane preko cijele stranice, dok se tekst nalazi negdje na jednoj stranici, a negdje na obje stranice. Neke ilustracije su prikazane preko obje stranice, a neke su zasebne, ali dijele istu pozadinu. Odnos ilustracija i teksta nije jednak jer raspoređenost ilustracija prevladava u ovoj slikovnici.

Tekst je pisan jasnim i razumljivim jezikom te je pisan malim tiskanim slovima. Ilustracije djelomično prate radnju teksta. Na slici su prikazani Ivica i Marica kako hodaju šumom i prate svjetlucave kamenčiće, a tekst opisuje kako hodaju kući prateći svjetlucave kamenčiće, kako su ujutro stigli do svoje kuće i kako ih je maćeha ukorila, a otac im se obradovao. S obzirom na količinu teksta i font slova, slikovnica nije primjerena djeci vrtićke dobi.

U knjizi *Bajke* fabula bajke *Ivica i Marica* je jednaka kao i u slikovnici, nema mnogo izmjena te se likovi ponavljaju.

Smatram da su obje slikovnice primjerene djeci vrtićke dobi kao uvod u čitanje školske lektire. Slikovnica s ilustracijama Svjetlana Junakovića je primjerenija djeci vrtićke dobi s obzirom na količinu teksta i font slova. Neovisno o određenim izmjenama smatram da je primjerena kao uvod u čitanje lektire. S druge strane, slikovnica s ilustracijama Željke Mezak nije primjerena djeci vrtićke dobi zbog velike količine teksta i fonta slova, ali je dobar izbor kao uvod u čitanje lektire jer sadrži sve elemente fabule kao i originalna verzija bajke. Smatram da se neovisno o tekstu može koristiti u radu s djecom vrtićke dobi ukoliko je odgajatelj promjeni, odnosno skрати neke dijelove tijekom čitanja kako djeca ne bi izgubila pažnju tijekom slušanja bajke.

5.3. Pepeljuga

Pepeljuga je priča o djevojci imena Pepeljuga koja je vrlo rano izgubila majku te se ubrzo nakon toga, njezin otac oženio drugom ženom. Njezina nova maćeha je bila zla žena koja je imala dvoje kćeri iz prijašnjeg braka. One su stalno tjerale Pepeljugu da radi sve kućanske poslove, a morala je spavati pored ognjišta i zbog toga je uvijek bila

prašnjava te su je tako prozvali Pepeljgom. Jednog dana otac je otišao na put, a kad se vratio donio je ono što su pokćerke i Pepeljuga zaželjele te je Pepeljuga ljeskovu grančicu posadila pored majčinog groba. Od njezinih suza je grana narasla u stablo na kojem bi svaki put sletjela bijela ptičica. U međuvremenu se proćulo da kralj priprema svećanost koja će trajati tri dana te su bile pozvane sve lijepe djevojke u kraju kako bi njegov sin mogao izabrati nevjestu. Pepeljgine polusestre su naredile Pepeljugi da ih sredi za kraljevu svećanost, što je ona i napravila. Maćeha je rekla Pepeljugi da će moći ići samo ako uspije prebrati jednu zdjelu leće iz pepela za dva sata, zamolila je prićice da joj pomognu i za manje od sat vremena je uspjela prebrati leću. Zatim joj je maćeha naredila da prebroji dvije zdjele leće iz pepela u sat vremena, Pepeljuga je uspjela to i napraviti uz pomoć ptica, ali joj maćeha opet nije dopustila da ide s njima na svećanost jer nema što obući pa bi ih osramotila. Kada su maćeha i polusestre otišle na svećanost Pepeljuga je otišla do majčinog groba, tamo je pod ljeskovim stablom zamolila da je ukraši zlatom i srebrom. Ptićica joj ostvari želju i dobaci joj zlatnu i srebrnu haljinu i cipelice ukrašene svilom i srebrom. Na piru je nitko nije prepoznao, a kraljević je samo želio plesati s njom, kada ju je htio otpratiti kući kako bi saznao gdje živi, Pepeljuga mu pobjegne u golubinjak. Kada je naišao Pepeljugin otac, kraljević mu je isprićao što se dogodio te pomisli da je rijeć o Pepeljugi. Idućeg dana Pepeljuga je napravila isto te joj je ptićica dala još sjajniju haljinu, na piru je kraljević opet želio plesati samo s Pepeljgom, ali mu je na kraju ona opet pobjegla u vrtu iza kuće. Zadnjeg dana svećanosti ptićica je Pepeljugi dala divnu i svjetlucavu haljinu nikad vićenu, a cipelice su bile od čistog zlata. Na svećanosti su je svi promatrali u ćudu te je kraljević opet plesao samo s njom. Pepeljuga je na kraju večeri opet pobjegla, ali je ovaj put kraljević naredio da se smola postavi po stubištu te je Pepeljuga izgubila tako jednu cipelicu dok je trćala. Idućeg dana kraljević je otišao s cipelicom njezinom ocu i rekao da će uzeti onu kojoj ova cipelica pripada. Starija polusestra je sebi odrezala palac, a mlaća dio pete kako bi stale u cipelicu, ali ih je putem odala ptica te je kraljević zamijetio krv u cipelici. Na kraju je i Pepeljuga probala cipelicu te joj je pristajala kao salivena, a i kraljević ju je prepoznao. Odveo ju je sa sobom kako bi se vjenćali. Na vjenćanje su došle i polusestre, ali su im golubovi iskopali oći te su tako sljepoćom bile kaźnjene za sve zlo koje su napravile (Grimm, 2012).

Za analizu sam odabrala slikovnice koje su ilustrirali Claudio Cernuschi (2007) i Dubravka Kolanović (2014).

Slikovnica koju je ilustrirao Claudio Crenuschi ima tvrdi uvez i mekane listove (od kartona, ali sadrže trodimenzionalni prikaz likova). Osmišljena je tako da se okomito otvara, odnosno po dužini, a ne širini. Na naslovnici je prikazana Pepeljuga kako bježi trčeći po stubištu od kraljevića. Ilustracije se protežu preko obje stranice, odnosno jedna slika preko obje stranice, a tekst se nalazi na dnu donje stranice. Jako su privlačne i pune raznolikih boja. U slikovnici prevladavaju ilustracije te odnos teksta i ilustracija nije proporcionalan.

Tekst je pisan jednostavnim i razumljivim jezikom i velikim tiskanim slovima. Ilustracije djelomično prikazuju tekst koji se uz njih nalazi. „Jednoga dana prnio se glas da kralj priprema ples u svome dvorcu. Mladi kraljević trebao je sebi izabrati ženu. Sve su se djevojke spremile i otišle na ples osim Pepeljuge. Jadna Pepeljuga ostala je sam i gorko zaplakala.“ (Grimm, 2007). Uz ovaj tekst je prikazana Pepeljuga kako plače dok sjedi na fotelji, a polusestre je zlobno gledaju.

U knjizi *Bajke* radnja bajke *Pepeljuga* se jako razlikuje od radnje slikovnice. Opseg informacija iz originalne verzije je znatno smanjen i promijenjen u slikovnici. U slikovnici se spominje da Pepeljugi umre majka, da se otac oženio drugom ženom, da su maćeha i polusestre iskorištavale Pepeljugu. Kralj priprema bal na koji su pozvane sve djevojke, Pepeljuga nije mogla ići te je bila žalosna. Odjednom se pojavila pred njom vila s čarobnim štapićem, stvorila je kočiju od bundeve i dala Pepeljugi prekrasnu haljinu i cipelice te ju upozori da se mora vratiti do ponoći jer će tada čarolija nestati. Kada je stigla na bal svi su je gledali, ali je polusestre nisu prepoznale. Kraljević je plesao s njom cijelu večer, Pepeljuga je zaboravila na vrijeme te je odjurila kada je začula udarac sata i u brzini je izgubila cipelicu. Kraljević je uz pomoć cipelice tražio djevojku, sve su se djevojke trudile da stanu u cipelicu, ali nisu uspjele. Pepeljuga je na kraju probala cipelicu i pristajala joj je kao salivena i ona i kraljević su se vjenčali i bili sretni. Iz slikovnice su izbačeni oni pomalo strašni dijelovi kada si sestre režu palac i dio pete, otac se isto ne spominje, a bal traje samo jednu večer, a ne tri kao u knjizi *Bajke*.

Slikovnica koju je ilustrirala Dubravka Kolanović³ ima mekani uvez i tanke listove. Na naslovnici je prikazana Pepeljuga i kraljević kako zajedno sjede na konju te se u pozadini vidi dvorac. Ilustracije su u ovoj slikovnici negdje prikazane preko obje stranice, a negdje dijele samo istu pozadinu. Prikazane su s mnogo boja koje se prelijevaju te izgledaju jako mistično i ponegdje nerazumljivo. U slikovnici prevladavaju ilustracije te je odnos teksta i ilustracija neproporcionalan. Tekst se negdje nalazi na jednoj stranici, a negdje na obje stranice.

Tekst je pisan jasnim jezikom i malim tiskanim slovima. Ilustracije djelomično prikazuju radnju teksta. Prikazana je Pepeljuga kako je žalosna i stoji pored kuće te gleda kako njezine polusestre u kočiji putuju prema dvorcu. Tekst opisuje navedenu situaciju, ali i kako Pepeljuga klekne u pepeo da očisti leću i ptice joj pomažu u tome te joj ptice govore, ako želi vidjeti kraljevića kako pleše s polusestrama da se može uspeti do golubinjaka. Ona je to i napravila te je vidjela kako polusestre plešu s kraljevićem i na kraju legne u pepeo i zaspe. S obzirom na količinu teksta i font slova slikovnica nije primjerena za djecu vrtićke dobi.

U knjizi *Bajke* fabula bajke *Pepeljuga* ima dosta sličnosti, ali i nekih razlika sa slikovnicom. U slikovnici je dodano da je majka prije smrti rekla Pepeljugi da posadi drvece pored njezinog groba i da svaki put kad bude nešto željela protrese drvece te će joj se želja ostvariti. Otac nije otišao na put niti donio poklone koje su polusestre i Pepeljuga zatražile. Pepeljuga u slikovnici nije pitala maćehu da li smije ići na bal nego su joj polusestre iz zlobe rekle da očisti zdjelu leće. Kada su otišle na bal, Pepeljuga je ostala tužna čistiti zdjelu leće, golubovi su joj pomagali i predložili da se popne do golubinjaka da vidi kako polusestre plešu s kraljevićem. Drugu večer opet je morala čistiti leću, ali su joj golubovi predložili da ode do majčinog groba, zatrese grančicu i zaželi prekrasnu odjeću. Dobila je prekrasnu odjeću i cipelice, a vani ju je čekala kočija. Kada je stigla u dvor, dočeka ju je kraljević i cijelu je večer želio plesati samo s njom. Polusestre nisu prepoznale Pepeljugu te su je ljutito promatrale. Kraljević

³ Dubravka Kolanović (rođena je 1973.) studirala je na Savannah College of Art and Design u SAD-u i na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu je diplomirala slikarstvo. Ona se bavi ilustracijom, autorica je tekstova za nekoliko svojih slikovnica, više od pedeset UNICEF-ovih čestitki i dva plakata za UNICEF Francuske i Danske. Također, stalni je suradnik dječjih časopisa *Radost* i *Smib*. Pribavljeno 03.06.2019. sa <http://www.montelibric.sanjamknjige.hr/hr/2014/ml-autori/>.

je želio samo Pepeljugu, ali je ona morala ići kada se približila ponoć, a kraljević ju je molio da ostane. Kraljević ju je pratio, ali je ona uspjela nestati, došla je Pepeljuga do groba i uzela nazad svoju staru haljinu. Treću večer, golubovi su joj opet rekli da ode na bal, ali da se mora vratiti do ponoći. Pepeljuga je zatresla malo stablo i dobila prekrasnu haljinu i cipelice. Kada je stigla na bal kraljević je plesao samo s njom i želio je doznati tko je ta nepoznata princeza. U slikovnici se lik oca spominje samo na početku, ali ne i u daljnjoj radnji slikovnice kako što je slučaj u knjizi *Bajke*. Također, u slikovnici se ne spominje da golubovi iskopaju oči polusestrama.

Slikovnica koju je ilustrirao Claudio Crenuschi je primjerenija djeci vrtićke dobi zbog znatno smanjenog opsega teksta i veličine slova. Iako se ne spominje dosta dijelova koji se nalaze u knjizi *Bajke*, djeci može biti primjerena kao uvod u čitanje školske lektire. Slikovnica koju je ilustrirala Dubravka Kolanović je zanimljivih ilustracija i privlačnih boja, ali ima previše teksta i premala su slova za djecu vrtićke dobi. Kao uvod u čitanje školske lektire je primjerena, ali bi se za djecu u vrtiću trebala preoblikovati.

5.4. Snjeguljica

Jednom davno kraljica je rodila djevojčicu i dala joj je ime Snjeguljica, ali je kraljica nažalost umrla kada se ona rodila. Otac joj se ponovno oženio i to za ženu koja je bila zla te je imala čarobno zrcalo. Svakog dana bi kraljica pitala čarobno zrcalo tko je najljepši na svijetu i svaki put bi zrcalo odgovaralo da je ona najljepša. Jednog dana zrcalo joj je odgovorilo da je Snjeguljica najljepša od svih te se ona jako naljutila. Pozvala je lovca kako bi Snjeguljicu odveo u šumu i ubio ju te joj kao dokaz donese njezina pluća i jetru. Lovac se u zadnji tren pokajao te je Snjeguljicu pustio pa je umjesto nje ubio mladog vepra te je njegova pluća i jetru odnio kraljici. Ona ih je pojela misleći da su Snjeguljičini. U međuvremenu je Snjeguljica sama lutala šumom te je nakon nekog vremena naišla na kućicu. Kada je pala noć patuljci su se vraćali iz rudnika i u kući su pronašli Snjeguljicu kako spava na krevetu. Nisu je htjeli buditi, kada se ujutro Snjeguljica ujutro probudila ispričala im je što se dogodilo te su joj dopustili da ostane kod njih i da se brine za kućanstvo. Snjeguljica je preko dana bila

sama u kući pa su je patuljci upozorili da se čuva i da ne pušta nikoga u kuću jer će sigurno maćeha brzo doznati da je živa. Maćeha je mislila da je Snjeguljica mrtva pa je opet pitala zrcalo tko je najljepši, ali joj je zrcalo odgovorilo da je to Snjeguljica i tako je saznala da je Snjeguljica živa. Smislila je opaki plan kako bi se riješila Snjeguljice te ju je tri puta pokušala ubiti. Prvi put se maćeha obukla u prodavačicu robe te je tako prevarila Snjeguljicu i stegnula joj je pojas tako jako da se Snjeguljica onesvijestila. Drugi put se maćeha prerušila u staricu i načinila je otrovni češalj. Uspjela je opet prevariti Snjeguljicu i kad joj je s tim češljem počesljala kosu, Snjeguljica se onesvijestila. Nakon što je maćeha ponovno saznala da je Snjeguljica živa pobjesnila je i odlučno rekla da Snjeguljica mora umrijeti. Zatim je načinila otrovnu jabuku od čijeg bi komadića svatko umro. Prerušila se u staricu i krenula na put prema Snjeguljici, kada je došla Snjeguljica joj je rekla da ne smije nikoga pustiti unutra. Starica joj je rekla da joj želi darovati jednu jabuku, ali Snjeguljica je odbila. Na to joj starica kaže da se ne boji otrova te je prerezala jabuku i uzela jedan komadić, a drugi je dala Snjeguljici. Snjeguljica nije mogla odoljeti pa je i ona uzela komadić jabuke, samo što joj je dospio u usta, srušila se na pod mrtva. Maćeha je bila uvjerena da je ovaj put uspjela u svom naumu i da je Snjeguljica sada napokon mrtva. Kada se maćeha vratila kod kuće je pitala zrcalo tko je sad najljepši, a ono joj je odgovorilo da je ona. Sada je maćeha napokon bila u miru jer je uspjela u svom naumu. Kada su se patuljci vratili navečer kući našli su Snjeguljicu mrtvu i pokušali su pronaći razlog, ali ga nisu našli. Položili su je na odar, a ona je još uvijek izgledala kao da je živa te je patuljci nisu mogli pokopati u zemlju. Napravili su prozirni kovčeg od stakla kroz koji se moglo vidjeti i na njega su zlatnim slovima napisali njezino ime i da je kraljeva kći. Odnijeli su kovčeg na brdo te je uvijek jedan od njih bio uz nju i čuvao kovčeg. Dugo je vremena Snjeguljica ležala u kovčegu, uvijek istog izgleda i izgledala je kao da spava. Jednog dana je tamo prolazio kraljević i ugledao je na brijegu Snjeguljicu kako leži u kovčegu. Rekao je patuljcima da mu daju kovčeg, a on će im zauzvrat dati sve što žele. Patuljci su ga odbili jer im je Snjeguljica bila jako važna. Kraljević ih je zamolio da mu ga onda daruju jer se zaljubio i želi je voljeti i čuvati kao svoje blago. Ipak su mu patuljci dopustili da je odnese te je kraljević zapovjedio svojim slugama da ponesu kovčeg. Noseći ga, sluge su zapele za grm, kovčeg se stresao i zbog toga je komadić otrovne jabuke ispao iz grla. Snjeguljica se ubrzo probudi, a kraljević joj

radostan izjavi svoju ljubav i zamoli da pođe s njim u dvorac i da se uda za njega. Ona je pristala, a na svadbu je bila pozvana i njezina maćeha. Kada je došla u dvor i ugledala Snjeguljicu nije se mogla pomaknuti jer je na nogama imala vruće cipele te je u njima morala plesati dok nije pala mrtva (Grimm, 2012).

Za analizu sam odabrala slikovnice koje su ilustrirale Željka Mezić (2005) i Lucie Brunellière (2015).

Slikovnica koju je ilustrirala Željka Mezić ima tvrdi uvez i tanke listove. Na naslovnici je prikazana Snjeguljica i kraljević, a oko njih se nalaze patuljci. Ilustracije su prikazane tako da se na nekim stranicama ilustracije nalaze samo na jednoj stranici, a na drugoj stranici je tekst, a na nekima su ilustracije na stranicama različite i na njima se nalazi tekst. U slikovnici je jedino ilustracija koja prikazuje Snjeguljicu kako leži u lijesu i patuljke kako odlaze i ostavljaju je na brežuljku dok je jedan ostaje čuvati nema teksta, a ta se ista ilustracija nalazi na početku i na kraju slikovnice na unutarnjoj strani uveza.

Tekst u slikovnici je pisan jasnim i razumljivim jezikom i malim tiskanim slovima, nešto većeg fonta. Ilustracije samo djelomično prikazuju tekst. Primjerice, ilustracija prikazuje kako Snjeguljica leži na podu u nesvijesti pored češlja, a na vratima ju u čudu gledaju patuljci. Tekst opisuje da su patuljci stigli i ugledali kako Snjeguljica leži na podu, pomislili su da zla kraljica ima nešto s time te su pronašli otrovni češalj i izvadili su ga iz Snjeguljičine kose. Kada se probudila ispričala im je što se dogodilo te su je patuljci ponovno upozorili da nikome ne otvara vrata.

U knjizi *Bajke* fabula bajke *Snjeguljica* je jednaka kao i u slikovnici, postoje samo neke manje izmjene i likovi se ponavljaju. Primjerice, na kraju je kraljica kada je vidjela Snjeguljičinu sreću, puklo srce od zavisti i više nitko nije čuo za nju. U originalnoj bajci umre plešući u vrućim cipelama.

Slikovnica koju je ilustrirala Lucie Brunellière ima mekani uvez i tanke listove. Na naslovnici je prikazana maćeha (starica) kako daje jabuku Snjeguljici. Na neki stranicama se jedna ilustracija prikazuje na obje stranice, a negdje su različite po stranici, a tekst se nalazi na obje stranice. Ilustracije su prikazane jednostavnim i razumljivim bojama, a lik Snjeguljice je prikazan tako da više liči na dijete, a ne na

odraslu ženu. U slikovnici prevladavaju ilustracije te odnos teksta i ilustracija nije proporcionalan.

Tekst je pisan jednostavnim i razumljivim jezikom i malim tiskanim slovima, ali nešto većeg fonta. Tekst djelomično prati radnju koja je prikazana ilustracijama. Primjerice, tekst opisuje kako je Snjeguljica pokucala na vrata kuće i kad je ušla unutra vidjela je sedam tanjurića, jabučica i čaša te nakon što se najela legla je preko udobnih krevetića i zaspala. Na ilustraciji se može vidjeti kako Snjeguljica ulazi u kućicu, a na stolu se nalaze sedam tanjura, čaša, jabuka i pribora za jelo.

Fabula ove slikovnice se jako razlikuje u odnosu na fabulu iz knjige *Bajke*. Opseg teksta i informacija koje daje je promijenjen u slikovnici. U slikovnici je opisano da je Snjeguljica rano ostala bez majke i da se otac oženio zlom kraljicom. Ona je imala čarobno ogledalo koje joj je govorilo da je ona najljepša od svih, ali joj je jedan dan dalo odgovor da je Snjeguljica najljepša. Kraljica je zbog toga potjerala Snjeguljicu u šumu te ju prepustila na milost zvijerima. Snjeguljica je lutala uplašeno šumom te je odjednom ugledala neku kućicu i ušla je u nju. Na stolu je bilo sedam tanjurića, jabučica i čaša te nakon što se najela, legla je preko udobnih krevetića i zaspala. Kada su patuljci došli kući pronašli su Snjeguljicu kako spava te im je ona ispričala što joj se dogodilo i patuljci su joj dopustili da ostane. Kasnije je kraljica pitala ogledalo tko je najljepši, a ono joj odgovori da je to Snjeguljica, bila je bijesna te je načinila otrovnu jabuku i krenula prerusena u staricu prema kućici. Snjeguljica je otvorila vrata i uzela otrovnu jabuku od starice, a kada ju je zagrizla pala je mrtva. Kraljica je bila sretna jer je uspjela u svome naumu. Patuljci su pronašli Snjeguljicu i bili su jako tužni jer je mrtva, ali je nisu mogli pokopati u zemlju nego su je položili u cvijeće kako bi se svi mogli diviti njezinoj ljepoti. Kada je jednom prolazio mladi princ, ugledao je prekrasnu Snjeguljicu i poljubio ju je. Od poljupca se Snjeguljica probudila iz dubokog sna, zaljubila se u princa te su na njihovo vjenčanje došli i sretni patuljci. U originalnoj bajci je maćeha naredila lovcu da ubije Snjeguljicu, maćeha je tri puta pokušala ubiti Snjeguljicu te su je patuljci postavili u stakleni lijes. Također, maćeha je na kraju umrla što u ovoj slikovnici nije opisano.

Slikovnica koju je ilustrirala Lucie Brunellière je primjerenija djeci vrtićke dobi zbog znatno smanjenog opsega teksta i veličine slova. Iako se ne spominje dosta dijelova koji se nalaze u knjizi *Bajke*, djeci može biti primjerena kao uvod u čitanje školske lektire. Slikovnica koju je ilustrirala Željka Mezić ima zanimljive ilustracije i privlačnih je boja, ali ima previše teksta i premala su slova za djecu vrtićke dobi. Kao uvod u čitanje školske lektire je primjerena, ali bi se za djecu u vrtiću trebala preoblikovati.

5.5. Vuk i sedam kozlića

Živjela je jednom majka koza koja je imala sedmero kozlića. Jednog dana je krenula u šumu kako bi nabavila hranu. Prije odlaska upozorila je kozliće da se čuvaju vuka jer je on opasan i da se zna pretvarati da je netko drugi, ali da će ga prepoznati po crnim šapama i hrapavom glasu. Nedugo nakon što je majka koza otišla u šumu, netko je pokucao na vrata. Na vratima je bio vuk koji se pretvarao da je majka koza, ali su ga kozlići prepoznali po hrapavom glasu te su mu rekli da njihova majka ima nježan i mio glas. Nakon toga vuk je otišao trgovcu i kupio je komad krede kojeg je progutao kako bi mu glas postao tanak. Ponovno je pokucao kozlićima na vrata i pretvarao se da je majka koza, ali su kozlići na prozoru vidjeli njegovu crnu šapu. Kozlići su rekli vuku da njihova majka nema crne noge kao on. Zbog toga je vuk otišao pekaru i rekao mu je da se udario i da mu namaže nogu tijestom. Nakon toga je vuk otišao mlinaru i rekao da mu pospe brašna na šapu, mlinar je posumnjao da vuk želi nekoga prevariti, ali mu je vuk zaprijetio da će ga pojesti, ako ne učini što je rekao. Mlinar se zbog toga prepao i pristao je posuti šapu brašnom. Vuk je nakon toga opet otišao do kozlića te im je sada nježnim glasom rekao da je on njihova majka, kozlići su rekli da im pokaže šapu kako bi provjerili da li je bijela. Kada su kozlići vidjeli kroz prozor da je šapa bijela, povjerovali su da je to uistinu njihova majka te su otvorili vrata. Vuk je ušao u kuću, kozlići su se prestrašili te se jedan kozlić sakrio pod stol, drugi u krevet, treći iza peći, četvrti u kuhinju, peti u ormar, šesti pod lavor, a sedmi u ormar zidnog sata. Vuk ih je uspio pronaći sve i pojeo ih je, ali nije uspio pronaći i najmlađeg kozlića koji se skrivao u ormaru zidnoga sata. Brzo nakon toga vratila se majka koza iz šume i vidjela je vrata kuće širom otvorena, a unutra je sve bilo razbacano. Dozivala je svoje kozliće, ali se nitko nije odazvao, kada je pozvala najmlađeg kozlića, on joj se

slabašnim glasićem odazvao. Majka je bila tužna kada joj je kozlić ispričao što se dogodilo. Odmah zatim je krenula s najmlađim kozličem prema livadi, primijetila je vuka kako spava ispod stabla. Najmlađi kozlić je iz kuće donio iglu, konac i škare te je majka razrezala vuku trbuh. Napunili su vuku trbuh kamenjem i koza je brzo zašila vuku trbuh kako ne bi ništa osjetio. Vuk se probudio, ali je od kamenja jako ožednio te je htio otići do zdenca da se napije vode. Stigavši do zdenca, nagnuo se kako bi se napio vode, ali je kamenje u njegovom trbuhu bilo jako teško pa ga je povuklo i tako se vuk utopio. Kada su majka i kozlići vidjeli da je vuk mrtav, radosno su zaplesali oko zdenca (Grimm, 2012).

Za analizu sam odabrala slikovnice koje su ilustrirali Maša Kozjek (2009) i Patricio Alejandro Agüero Marino (2017).

Slikovnica koju je ilustrirala Maša Kozjek⁴ ima tvrdi uvez i tanke listove. Na uvezu se nalazi ilustracija na kojoj su prikazani majka koza i njezini kozlići kako uživaju usred polja, a iza drveta ih promatra vuk. Kada se uvez otvori, ta se ilustracija proteže preko obje strane uveza kao cjelina. Ilustracije unutar slikovnice su prikazane tako da se protežu preko obje stranice, a tekst se nalazi na jednoj strani. U ovoj slikovnici prevladavaju ilustracije te odnos između ilustracija i teksta nije proporcionalan.

Tekst koji se nalazi u slikovnici je pisan jednostavnim jezikom i malim tiskanim slovima. Ilustracije i tekst su povezani jer tekst prati ono što se prikazuje na slici. Primjerice, tekst opisuje kako vuk kuca na vrata, pretvarajući se da je majka koza, ali je stavio crnu šapu na prozore te su kozlići tako prepoznali vuka. Ilustracija prikazuje kozliće u kući i vučju crnu šapu na prozoru te jedan od kozlića drži papir na kojem je prikazan vuk i na tom papiru piše *Lupus* (latinski vuk) uz znak upozorenja. Zbog količine teksta slikovnica je primjerenija djeci starije vrtićke dobi.

U knjizi *Bajke* fabula bajke *Vuk i sedam kozlića* je jednaka kao i u slikovnici. Nema mnogo izmjena i likovi se ponavljaju.

⁴ Maša Kozjek (rođena 1974.) slovenska je ilustratorica i grafička dizajnerica. Studirala je dizajn na Akademiji likovnih umjetnosti u Ljubljani. Pribavljeno 03.06.2019. sa http://www.zupca.net/dnevna_soba/ilustratorji/masa_kozjek.htm .

Slikovnica koju je ilustriralo Patricio Alejandro Agüero Marino⁵ ima tvrdi uvez i tanke listove. Na naslovnici je prikazan crni zastrašujuću vuk koji opasno gleda, a ispod njega se nalazi majka koza sa svojim kozličima. Smatram da bi ovakva naslovnica mogla imati pomalo negativan utjecaj na neku djecu. Ilustracije su prikazane preko obje stranice, na nekim se stranicama tekst nalazi samo na jednoj stranici, a negdje na obje stranice. U slikovnici prevladavaju ilustracije te odnos teksta i ilustracija nije proporcionalan.

Tekst slikovnice je jednak prethodno analiziranoj slikovnici jer je isti autor preveo obje slikovnice. Također, je tekst pisan malim tiskanim slovima. Iako je tekst jednak u obje slikovnice, u ovoj tekst samo djelomično prati ilustracije. Primjerice, na ilustraciji je prikazan crni vuk (usta i šapa) kako stoji na prozoru, a kozlići ga iz kuće gledaju. Tekst pored toga opisuje da se vuk pretvara da je majka koza, ali je stavio crnu šapu na prozor pa su ga kozlići tako prepoznali. Vuk je nakon toga otišao pekaru i rekao da mu šapu namaže tijestom, a nakon toga mlinaru da mu pospe brašna na šapu. Mlinar je pomislio da vuk želi nekoga prevariti, ali mu je vuk zaprijetio pa ga mlinar poslušao. Iz ovoga se može zaključiti da radnja u tekstu ide ubrzano s obzirom na ilustraciju na kojoj se nalazi.

Kao i u prethodno analiziranoj slikovnici s obzirom na to da je isti autor tekstova u slikovnici, u knjizi *Bajke* fabula bajke *Vuk i sedam kozlića* je jednaka kao i u slikovnici. Nema mnogo izmjena i likovi se ponavljaju.

Obje su slikovnice kao uvod u školsku lektiru primjerene jer sadrže radnju originalne bajke braće Grimm, ali zbog opsega teksta i malih slova nisu primjerene djeci vrtićke dobi. Smatram da se mogu koristiti u radu s djecom u vrtiću, ali bi ih odgajatelji trebali malo izmijeniti. S druge strane smatram da slikovnica koju je ilustrirao Patricio Alejandro Agüero Marino nije najbolji odabir za djecu u vrtiću jer je lik vuka prikazan

⁵ Patricio Alejandro Agüero Marino (rođen 1977.) diplomirao je na Sveučilišnom institutu visokih studija plastičnih umjetnosti Instituto universitario de estudios superiores de artes plasticas Armando Reveron (I.U.E.S.A.P.A.R.). Njegov rad se prožima od klasičnog portreta prema ilustraciji i u svome radu kombinira ta dva naizgled suprotna izričaja. Također, se bavi radom i u kazalištu. Pribavljeno 03.03.2019. sa <https://ulupuh.hr/clanovi/aguero-marino-patricio-alejandro/>.

na zastrašujući način te bi zbog toga bolji odabir bila slikovnica koju je ilustrirala Maša Kozjek.

Većina analiziranih slikovnica je primjerena djeci rane i predškolske dobi kao uvod u čitanje cjelovitih tekstova u okviru školske lektire s obzirom na veliki opseg teksta kojeg pružaju. S druge strane, ilustracijama su većina slikovnica primjerene za djecu rane i predškolske dobi, ali ne i opsegom i oblikom slova jer one sadrže previše teksta i slova su premalena. Ukoliko odgajatelji naprave određene izmjene u pričanju i ponudi ovih slikovničkih izdanja bajki onda će one biti primjerene djeci rane i predškolske dobi.

6. PRIMJERENOST SLIKOVNICA S BAJKAMA BRAĆE GRIMM DJECI RANE I PREDŠKOLSKE DOBI

6.1. Važnost okruženja za poticanje čitanja

„Čitanje je jedna od najvažnijih cjeloživotnih aktivnosti. Djeca se povezuju s čitanjem i slikovnicama znatno prije nego što doista nauče čitati.“ (Vonta i Balič, 2011: 2).

Prije dolaska u prvi razred dijete mora savladati sve predčitačke vještine za učenje čitanja. One predstavljaju nužan preduvjet za stjecanje čitačkih vještina. Time će dijete biti dobro pripremljeno za čitanje prije polaska u školu (Čudina-Obradović, 2002). „Predčitačke vještine preduvjet su, nužna znanja i vještine koje djetetu omogućuju lako i brzo postizanje „glatkog čitanja s razumijevanjem“.“ (Čudina-Obradović, 2002: 7). U svakodnevnom životu, dijete će ove vještine steći „prirodno“, ako se roditelj „bavi“ djetetom. Primjerice, ako roditelj s djetetom razgovara, čita mu, upozorava ga na cilj i važnost čitanja i pisanja i slično. Ukoliko roditelj ostvari takav odnos prema djetetu, ono će biti dobro pripremljeno za učenje čitanja i u školi će brzo savladati osnovnu tehniku čitanja (Čudina-Obradović, 2002).

Uloga roditelja ima najveću važnost u utjecanju na razvoj predčitačkih vještina kod djece. Kvalitetna okolina koja neposredno potiče čitanje kod djece je okruženje koje pridonosi kvalitetnom razvoju predčitačkih vještina (Čudina-Obradović, 2003). Prva okruženja u kojima se djeca upoznaju sa slikovnicom su obiteljska i izvanobiteljska sredina (jaslice, vrtić, igraonica, knjižnica). Između djeteta i slikovnice, odrasli (roditelji i oni koji ih odgajaju) su posrednici te imaju zahtjevnju zadaću, stvoriti poticajno okruženje za dijete i slikovnicu (Javor, 2000). Dijete će na taj način povezivati knjigu s nečim što je za njega i odraslu osobu ugodno. Na taj način će dijete povezati čitanje s nečim što je dobro. Značenje riječi za određeni predmet će početi shvaćati ranije nego što će je znati izgovoriti te će kasnije shvatiti da slike i riječi u knjigama imaju neko značenje (Vonta i Balič, 2011). Djeca će istraživanjem slikovnice postupno upoznavati pisanu i slušanu riječ, obogatit će svoje izražavanje te će razvijati

zanimanje za knjigu. Također, slikovnice će pomoći djeci da uspješno savladaju vještinu čitanja te se tako pripreme za školu (Javor, 2000).

Često roditelji nisu sigurni koje su slikovnice primjerene njihovoj djeci, zato je potrebno da odgajatelji, odnosno vrtić pruži roditeljima informacije o dobrobiti slikovnice za dječji razvoj. Potrebno je da se u vrtićima organiziraju različiti načini informiranja o slikovnicama koje su primjerene djeci (npr. pismena obavijest). Osim toga vrtić bi trebao omogućiti roditeljima da lako dođu do traženih slikovnica, što se može realizirati tako da se odabir i posudba mogu napraviti i u vrtiću (Vonta i Balič, 2011).

Vrlo je važno da roditelji/odgajatelji zajedno s djetetom čitaju slikovnice jer će slušajući priče koje oni čitaju, dijete moći steći nove spoznaje i navike doživljaja priče (Čudina-Obradović, 2002). Djecu je potrebno postupno uključivati u jednostavne aktivnosti primanja i odašiljanja obavijesti (Čudina-Obradović, 2003). Prilikom čitanja slikovnice roditelji/odgajatelji trebaju sjesti uz dijete (zagrliti ga ili ga staviti na krilo) te razgledavati zajedno slikovnicu, razgovarati o događajima i likovima u njoj te će se tako dijete upoznati sa slikovnicom i njezinom ulogom prijenosnika poruke (Čudina-Obradović, 2002).

Kao što je i prethodno objašnjeno poticajno okruženje je izrazito važno kako bi se djecu rane i predškolske dobi potaknulo na čitanje. Obitelj kao i ustanova ranog i predškolskog odgoja imaju obavezu pružiti djeci tu mogućnost istraživanja svijeta slikovnice i raznih drugih literalnih djela općenito. Time će djeca imati priliku ne samo čitati slikovnice, nego i osmišljavati razne aktivnosti koje su povezane s onime što pročitaju ili upoznaju u slikovnici. Osim toga dijete se treba socijalizirati i emocionalno povezivati kako s drugom djecom tako i s odraslima iz okoline. Ta se povezanost može ostvariti zajedničkim čitanjem slikovnica. Nadalje, odrasli također, mogu s djecom osmišljavati razne igre i aktivnosti koje će djetetu pomoći da bolje razumije sadržaj pročitanoj te tako u konačnici razvijati svoje predčitačke vještine.

6.2. Slikovnice s bajkama braće Grimm u vrtiću

Aktivnosti čitanja djetetu i čitanja s djetetom trebaju biti neizostavan dio svakog radnog dana. Odgajatelji na taj način postupno uključuju dijete u proces praćenja teksta. Čitanje je u izravnoj vezi s razvitkom govora i tako dijete u aktivnosti čitanja aktivno sudjeluje promatrajući tekst koji se čita te nakon pročitano razgovara s odgajateljem o pročitano (Nenadić-Bilan, 1999). „Slušanje i pričanje priča jest jedan od najučinkovitijih načina uvoda djeteta u svijet knjige.“ (Nenadić-Bilan, 1999: 83). Ovom rečenicom je naglašena važnost koju sama knjiga ima u životu svakog djeteta već od najranijih dana te odrasli u životu djece moraju shvatiti da je potrebno djeci omogućiti situacije u kojoj će biti s pisanom riječi. Nadalje, dijete se već od najranije dobi susreće sa književnosti, ono se u njoj susreće s jezikom po kojem taj svijet unutar književnosti postoji te se tako upoznaje sa svijetom umjetnosti upravo putem tog jezika (Buinac, 1987). Djeca širom svijeta upoznaju mnoge poznate bajke (Crvenkapica, Snjeguljica, Trnoružica) upravo putem verzija priča braće Grimm (Težak, 1998).

Slikovnice analizirane u ovom radu mogu poslužiti za realizaciju raznolikih aktivnosti u radu s djecom rane i predškolske dobi. Iako nisu u potpunosti sve prilagođene djeci rane i predškolske dobi, analizirane slikovnice pružaju dobar primjer kako bi se djeca upoznala s bajkama braće Grimm. Temeljem slikovnica, djeca mogu osmišljavati predstave u kojima mogu osmisliti tekst koristeći se fabulom iz slikovnica, mogu koristiti rekvizite i raznu odjeću koja je prikazana u slikovnicama. Najvažnije, potiču socio-emocionalni razvoj jer se djeca mogu međusobno dogovarati o onome što će napraviti, komunicirati, dijeliti uloge te će tako steći iskustvo timskog rada. Osmišljavanje aktivnosti povezanih s bajkama će potaknuti razvoj raznih područja dječjeg razvoja kao: tjelesni, intelektualni, socio-emocionalni te će pomoći djeci u njihovom osamostaljivanju, stvaranju pozitivne slike o sebi te većem samopouzdanju.

Osim čitanja bajki braće Grimm u odgojno – obrazovnoj skupini, aktivnosti povezane s njihovim bajkama mogu se provoditi i izvan ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Primjerice, djecu se može odvesti u posjet farmi ili zoološkom vrtu gdje će imati priliku vidjeti koze, koje se pojavljuju u bajci *Vuk i sedam kozlića*. Također,

ih možemo voditi u kazalište u kojima se često prikazuju predstave s interpretacijama bajki braće Grimm. Čitanje bajki braće Grimm pruža mnogo mogućnosti u kojima djeca imaju priliku otkrivati svijet mašte, ali i realnosti. Nadalje, učiti važne lekcije u životu, kao slušati starije, biti uporan, biti dobar i slično. Djeca u ranoj i predškolskoj dobi su pod velikim utjecajem slikovnica te je važno da se one pažljivo biraju kako bi bili sigurni da se u njima nalazi ona poruka koju želimo prenijeti djeci te kako bi ona mogla bolje razumjeti razliku između dobra i zla.

7. ZAKLJUČAK

Tijekom pisanja završnog rada na temu Prilagodbe bajki braće Grimm za slikovnice, proučavala sam život i rad jednih od najpoznatijih pisaca dječje književnosti, Jacoba i Wilhelma Grimma. Proučavala sam literaturu te sam na taj način naišla na razne definicije bajki, njezinu podjelu i utjecaj na djecu kao i na različite definicije slikovnice, njezinih funkcija i važnosti koje ima u životu djece rane i predškolske dobi. Pisanjem ovog rada, imala sam zadatak analizirati razne slikovnice koje na različite načine interpretiraju bajke braće Grimm. Trebala sam proučiti nekoliko slikovnica te zaključiti koja su slikovnička izdanja primjerena za djecu rane i predškolske dobi.

Istraživanjem ovih slikovničkih interpretacija bajki braće Grimm, cilj je bio otkriti jesu li oni primjerena djeci rane i predškolske dobi kao uvod u čitanje cjelovitih tekstova u okviru školske lektire. Analizirala sam slikovnice: *Crvenkapica*, *Ivica i Marica*, *Pepeljuga*, *Snjeguljica* i *Vuk i sedam kozlića*. Ove sam slikovnice odabrala jer su jedne od najpoznatijih bajki koje čitaju sva djeca te zato što su jedne od meni najdražih iz djetinjstva. Slikovnice su se prema fabuli analizirale po uzoru na knjigu bajki braće Grimm *Bajke*. Kriteriji po kojima su slikovnice analizirale međusobno su bili: u kojoj su mjeri tekstovi bajki prilagođavanjem za objavljivanje u slikovnicama promijenjeni te kakav je odnos tekstova u slikovnicama i ilustracija koje su uz njih objavljene. Osim ovih kriterija obratila se pozornost i na primjerenost djeci s obzirom na tekst (količina teksta i veličina i font slova) i ilustracije. Ilustratori analiziranih slikovnica u ovom radu bili su: Maša Kozjek, Patricio Alejandro Agüero Marino, Željka Mezić, Lucie Brunellière, Pika Vončina, Andrea Petrlik Huseinović, Claudio Cernuschi, Dubravka Kolanović i Svjetlan Junaković.

Temeljem analize slikovnica s bajkama braće Grimm zaključila bih da slikovnice nisu primjerene djeci rane i predškolske dobi s obzirom na količinu teksta i veličinu i oblik slova. Većina slikovnica je imala predug tekst koji je bio pisan malim slovima koja su premala za djecu u vrtiću. Navedeno se odnosi na slikovnice: *Ivica i Marica* (Željka Mezić), *Pepeljuga* (Dubravka Kolanović), *Snjeguljica i sedam patuljaka* (Željka Mezić), *Vuk i sedam kozlića* (Maša Kozjek) i *Vuk i sedam kozlića* (Patricio Alejandro

Agüero Marino). S druge strane s obzirom na dane ilustracije, slikovnice su primjerene djeci rane i predškolske dobi. Kada govorimo o tome jesu li slikovnice primjerene kao uvod u čitanje školske lektire, smatram da je većina slikovnica primjerena upravo zbog količine teksta. Navedeno se odnosi na slikovnice: *Ivica i Marica* (Željka Mezić), *Pepeljuga* (Dubravka Kolanović), *Snjeguljica i sedam patuljaka* (Željka Mezić), *Vuk i sedam kozlića* (Maša Kozjek) i *Vuk i sedam kozlića* (Patricio Alejandro Agüero Marino). Velikom količinom teksta daju mnogo informacija koje se spominju u originalnim verzijama bajki. Osim primjerenosti u čitanju treba napomenuti i mogućnosti koje analizirane slikovnice mogu pružiti djeci rane i predškolske dobi, točnije mogu im služiti kao poticaji za razne aktivnosti. U odgojno-obrazovnom radu mogu se provoditi kroz razne aktivnosti, unutar vrtića, ali i izvan vrtića. Unutar vrtića mogu se koristiti u likovnim aktivnostima, kroz prepričavanje i čitanje, dramatizaciju teksta, a izvan vrtića mogu se posjetiti razni muzeji, kazališta, zoološki vrt, botanički vrt i mnogi drugi.

8. LITERATURA

1. Balić-Šimrak, A. i Narančić Kovač, S. (2011). Likovni aspekti ilustracije u dječjim knjigama i slikovnicama. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 17 (66), 10-12. Pribavljeno 13.05.2019., sa <https://hrcak.srce.hr/124188>
2. Bettelheim, B. (2000). *Smisao i značenje bajki*. Rijeka: Poduzetništvo Jakić, Cres.
3. Buinac, M. (1987). Književnost i dječje stvaralaštvo u riječi: Slične, a ipak drugačije. U: Kroflin, L. i sur. (ur.), *Dijete i kreativnost* (str. 209 – 237). Zagreb: Globus
4. Crnković, M. (1987). *Sto lica priče*. Zagreb: Školska knjiga.
5. Crnković, M. (1990). *Dječja književnost*. Zagreb: Školska knjiga.
6. Crnković, M. i Težak, D. (2002). *Povijest hrvatske dječje književnosti od početka do 1955. godine*. Zagreb: Znanje.
7. Čačko, P. (2000). Počeci slikovnice u Hrvatskoj. U: Javor, R. (ur.), *Kakva knjiga je slikovnica* (str. 17 – 20). Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
8. Čudina-Obradović, M. (2002). *Čitanje prije škole*. Zagreb: Školska knjiga.
9. Čudina-Obradović, M. (2003). *Igrom do čitanja: igre i aktivnosti za razvijanje vještina čitanja*. Zagreb: Školska knjiga.
10. Grgurević, I. i Fabris, K. (2012). Bajka i dijete s aspekta junaka usmenoknjiževne i filmske bajke. *Metodički obzori*, 7(2012)1 (14), 155-166. Pribavljeno 13.05.2019., sa <https://doi.org/10.32728/mo.07.1.2012.12>
11. Grimm, J. i W. (2012). *Bajke*. Zagreb: Školska knjiga.
12. Hameršak, M. (2012). Velikani ili anonimci? Jacob i Wilhelm Grimm u hrvatskoj književnosti, politici i znanosti devetnaestoga stoljeća. *Libri et liberi*, 1. (2.), 197-214. Pribavljeno 13.05.2019., sa <https://hrcak.srce.hr/99903>
13. Hameršak, M. i Zima, D. (2015). *Uvod u dječju književnost*. Zagreb: Leykam international.

14. Hlevnjak, B. (2000). Počeci slikovnice u Hrvatskoj. U: Javor, R. (ur.), *Kakva knjiga je slikovnica* (str. 7-12) . Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
15. Javor, R. (ur.). (2000). *Kakva knjiga je slikovnica*. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
16. Martinović, I. i Stričević, I. (2011). Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu. *Libellarium, 4 (1)*, 39-63. Pribavljeno 13.05.2019., sa <https://hrcak.srce.hr/92392>
17. Nenadić-Bilan, D. (1999). Igra i čitanje u predškolskoj dobi. U: Javor, R. (ur.), *Kako razvijati kulturu čitanja*. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba. str. 80-87.
18. Pintarić, A. (1999). *Bajke – pregled i interpretacije*. Matica hrvatska. Osijek.
19. Šišnović, I. (2011). Odgojno-obrazovna vrijednost slikovnice. *Dijete, vrtić, obitelj : Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima, 17 (66)*, 8-9. Pribavljeno 13.05.2019., sa <https://hrcak.srce.hr/124183>
20. Štefanić, S. (2000). Počeci slikovnice u Hrvatskoj. U: Javor, R. (ur.), *Kakva knjiga je slikovnica* (str. 83-96). Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
21. Težak, D. (1998). *Bajke antologija*. DiVič. Zagreb.
22. Visinko, K. (2005). *Dječja priča: povijest, teorija, recepcija i interpretacija*. Školska knjiga. Zagreb.
23. Vonta, T. i Balič, F. (2011). Upoznavanje djece sa slikovnicama i knjigama. *Dijete, vrtić, obitelj, 17 (66)*, 2-3. Pribavljeno 18.06.2019., sa <https://hrcak.srce.hr/124175>

POPIS ANALIZIRANIH SLIKOVNICA:

1. Grimm, J. i W. (2004). *Crvenkapica*. Ilustrirala Pika Vončina. Zagreb: Mozaik knjiga.
2. Grimm, J. i W. (2012). *Crvenkapica*. Ilustrirala Andrea Petrlik Huseinović. Zagreb: Dječja knjiga.

3. Grimm, J. i W. (1997). *Ivica i Marica*. Ilustrirao Svjetlan Junaković. Zagreb: Mozaik knjiga.
4. Grimm, J. i W. (2010). *Ivica i Marica*. Ilustrirala Željka Mezić. Zagreb: Mozaik knjiga.
5. Grimm, J. i W. (2007). *Pepeljuga*. Ilustrirao Claudio Cernuschi. Zadar: Forum.
6. Grimm, J. i W. (2014). *Pepeljuga*. Ilustrirala Dubravka Kolanović. Zagreb: Profil knjiga.
7. Grimm, J. i W. (2005). *Snjeguljica i sedam patuljaka*. Ilustrirala Željka Mezić. Zagreb: Mozaik knjiga.
8. Grimm, J. i W. (2015). *Snjeguljica*. Ilustrirala Lucie Brunellière. Zagreb: Naša djeca.
9. Grimm, J. i W. (2009). *Vuk i sedam kozlića*. Ilustrirala Maša Kozjek. Zagreb: Mozaik knjiga.
10. Grimm, J. i W. (2017). *Vuk i sedam kozlića*. Ilustrirao Patricio Alejandro Agüero Marino. Zagreb: Mozaik knjiga.